

שמעתא עמיקתא

גליון מיוחד | בין הזמנים | תשפ"ו | קהילת חניכי הישיבות | רמות ב' | ירושלים תובכ"א

משיעורי

הלכות מצויות לימי בין הזמנים (ח"ב)
הרה"ג הרב יוחנן בורגר שליט"א
מו"ץ וראש כולל הוראה רמות

טבילת כלים

כלים חד פעמיים (כגון מנגל)

כלי חד פעמי פטור מטבילה, אפי' אם דוחקין עצמן ומשתמשין בו ב' או ג' פעמים. [אג"מ (יו"ד ח"ג סי' כג) מנח"י (ח"ה סי' לב)]. וי"א שיש להטבילם ללא ברכה. [הגרשי"א זצ"ל (קונטרס הלכות טב"כ - ישראליון אות לה)]. ונוהגים להקל. [תשובות והנהגות (ח"ד סי' קצב). ועי' באז נדברו (ח"ז סי' עא)].

השתמשות חד פעמית בכלי לא טבול

אסור להשתמש בכלי העומד לסעודה ללא טבילה. ואפילו באופן חד פעמי. ואף כשאין בידו להטבילו כלל (וכגון שאין בור הטבילה פתוח). [נעי' בסמוך לענין השתמשות בכלי סעודה במלון. ואף לדעת הגרשז"א זצ"ל המיקל שם, מ"מ בכלי השייך לבעליו לא מקלילין, כמ"ש הגרשז"א זצ"ל גופא בספר טבילת כלים (פי'ד הגה ד). ועי' בזה בשמעתא עמיקתא בגליון קפ"ו]. ומ"מ באופן שאין לו מקום היכן להטביל הכלי, יש עצה לפטרו מטבילה, והיינו על ידי נתינתו במתנה לגוי ולחזור ולקבלו בהשאלה. ומ"מ אין לסמוך על זה אלא עד שיזדמן לו מקווה לטובלו (דאז יקנונו בחזרה מהגוי ויטבלנו כד"ן). [שו"ע (סעי' קב) וטי"ז (ס"ק יח)].

כלים לא טבולים במלון או צימר של ישראל

כלי סעודה השייכים למלון או צימר וכדומה שבעליהן יהודים, חייבים טבילה, ועל כן אסורים בשימוש כל זמן שלא הטבילום. וי"א שמותר למתארחים להשתמש בהם ללא טבילה. [מנח"ש (ח"ב סי' סו אות ד)]. ואין להקל אלא בשעת הדחק. [תשובות והנהגות (ח"ה סי' רנט). ועי' בדרכ"י (ס"ק ע' וס"ק פח) ובמנח"י (ח"א סי' מד) ועי' עוד בשמעתא עמיקתא גליונות ק"ג וקמ"ז].

כלים של חשוד על טבילת כלים

כלי סעודה השייכים למי שחשוד על טבילת כלים. אם ידוע לו בודאי שלא טבל אותם, הדין כנ"ל לענין כלי מלון. ואם ספק הוא ואין בידו לברר (וכגון מחמת חשש שיפגע בבעל הבית וכדו'), רשאי להשתמש בהם. [שם].

קופסאות שימורים

קופסאות שימורים שייצרו עכו"ם, יש אומרים שמיד אחר פתיחתם צריך להוציא מתוכם את תכולתם. [חזו"א (טבילת כלים פי"ד סוף הגה כ). וכן נקט בתשובות והנהגות (ח"א סי' תמו-תמוז) בכלי מתכות. ועי' באורחות שבת (ח"א פי"ב סוף הגה ו) דע"כ החזו"א סמך על דברי המהרי"ל (קו"א אות קלו ד"ה דעו עוד) עד שעת הפתיחה]. וי"א שפטורות מטבילה משום שנעשו ארווייל לשימוש רק ע"י ישראל. [הגרשז"א זצ"ל (ששי"כ ח"ב פי"ט סוף הגה ט), אור לציון (לא"ח ח"א סי' כח) והצ"ח (ח"ח סי' כז). והמנהג להקל. [הגרני"ק זצ"ל (חוט שני שם עמ' רכ אות ו עמ' ריט וחוה"מ עמ' שנ אות א)].

צנצנות קפה

צנצנות קפה וכדו', מעיקר הדין אינן חייבות טבילה עד שתגמר תכולתן. [מההרי"ל דיסקין (קו"א אות קל ד"ה דעו עוד) משום דבקוה כלי עם משקה א"צ לשפוך המשקה ולהטבילו, דשב ואל תעשה הוי ולא נקרא שימוש. וכן הוא לדעת האג"מ (יו"ד ח"ב סי' מ). וכן פסק האור לציון (ח"א ססי כד)]. ויש מחייבים. [חזו"א (שם)]. והמנהג להקל. [הגרני"ק זצ"ל (חוט שני שם עמ' רכ אות ו עמ' ריט וחוה"מ עמ' שנ אות א)].

להחזיר העזרף (למקילים לעיל)

אם הוציא את המאכל מהקופסת שימורים או הצנצנות ולא השתמש בכל מה שהוציא, מותר להחזיר את הנשאר לקופסה אף על פי שלא טבל אותה. [ששי"כ (פי"ט הגה מד בחדש) בשם הגרשז"א זצ"ל, ע"י שני טעמו. ועי' בתשובות והנהגות (ח"א סי' תמו) שכתב שבאופן זה יש לחייב טבילה].

לייחדה לשימוש רב פעמי (למקילים לעיל)

כשאחר השימוש מיחדים אותה לשימוש רב פעמי, י"א שחייבת טבילה. [הגרני"ק זצ"ל (שם עמ' ריט אות ו) והאז נדברו (ח"ז סי' עא)]. ויש פוטרים. [אג"מ (יו"ד ח"ב סי' מ וס"י קלו). ובסברתו שם נקט נמי מההרי"ל דיסקין (חובא בתשובות והנהגות ח"א סי' תמו-תמוז). וכן יוצא מהחלקת יעקב (יו"ד סי' מב) ושאר הפוסקים שפטרו קופסאות שימורים משום שנעשו ארווייל לשימוש ע"י ישראל. וכן פסק האור לציון (שם). ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קפ"ח].

כלים השמללים

כלים שמללים העשויים מחומר המחייב טבילה, אע"פ שע"י הטבלתם במים יש חשש שיתקלקל, חייבים טבילה. וכדי למנוע לקולקל הכלי יש לפטרו מטבילה ע"י פירוק חוטי החשמל שבתוך הכלי. [מנח"ש (דפוס ישן ח"ב סי' ו) וקובץ תשובות (ח"א סי' א)]. ובאופן שהדבר אינו אפשרי יש עוד עצה לפטרו מטבילה, ע"י נתינתו במתנה לגוי ולחזור ולקבלו בהשאלה. [דרכ"י (ס"ק קיב) בשם שלחן גבוה (סי' תנא וסי' קכ ס"ק יא), אבן אבן חי (מטות שנה ב' אותיות חו'א) ומנח"י (ח"ה סי' קכ אות ב). ואף המ"ב (סי' שכב ס"ק לה) אפשר דיודה בנ"ד. ועי' בשמעתא עמיקתא גליונות ק' וקכ"ח].

חציצה בחציזת הכלי בשעת טבילתו

הטובל כלי רשאי להחזיקו בידו באופן רפו' (ולא חיישינן שמא יחזיקו בכח ויבוא לידי חציצה). [שו"ע (סי' קצח סעי' כח), הטי"ז (ס"ק כז) והשו"ד (ס"ק לה)]. ומ"מ במקום שאפשר יתנונו מיד ליד בתוך המים, ואם אי אפשר בכך יש להרטיב הידים במי המקוה. ומ"מ עדיף להכניסו ברשת מחוררת. [לחוש לדעת הב"ח (אות כז) והלבו"ש (חושני דינים אות קצו, הביאו בפתי"ש (שם ס"ק ד) שמחמירים בזה. ועי' בכל זה בשמעתא עמיקתא גליון קכ"ח].

בשרות המזון

אכילת מאכל בשר במסעדה שיש לה הכשר מפוקפק

מעיקר הדין מותר לאכול מאכל כשר או לשתות משקה כשר, במסעדה לא כשרה, או שהכשרה מפוקפק. אולם במקום שחושש שהרואים יבואו על ידו לידי מכשול, עליו להימנע מזה משום מראית העין, והכל לפי המקום והזמן. [הגר"י קמנצקי זצ"ל (ספר אמת ליעקב סי' תכה) ובשמעתא עמיקתא גליונות ד' וקמ"ט].

כוס שתייה שנפל בה זבוב

כוס קפה שנפל בה זבוב, יש להסיר הזבוב והשאר מותר אפי' אין רוב לבטל פליטת הזבוב. ובכלי ראשון ואין ששים המחמיר תבא עליו ברכה. [נעי' בשו"ע וברמ"א (סי' קז סעי' ב) ועי' במ"א (סי' קי' שיד' שם) שכדבריהם נוהג העולם. ואף השו"ד (סי' קז ס"ק ז) המחמיר היינו בכלי או דהריב בסי' ס"ח (ס"ק כח) כתב דכלי שני אינו בולע ומפליט. ועי' בפמ"א (החמיר כהש"ך תבע"י). ועי' בשמעתא עמיקתא גליון ק"ו].

שיש

המתארח בצימר וכדו' ורצונו להשתמש בשיש להנחת מאכלים "קרים", אם יש חשש שהשיש נאסר צריך להכשירו כדלהלן:

אם עתיד להשתמש בו באופן ארעי, כגון שמתארח רק יום א', די בניקוי יסודי לפני השימוש. ואם עתיד להשתמש בו באופן קבוע, כגון שמתארח שם כמה ימים, יש לכסותו או להכשירו (כמבואר בסמוך). [נעי' המקורות בדין שלחנות. ומש"כ שיש לכסות הוא ע"פ הרמ"א (סי' קכא סעי' ה) שחושש לרשעא ישמש בחמין. אלא שבאמת בנ"ד שיש היתר דרוב תשמישו ועוד צדדים קיל טפי, ואכמ"ל].

ואם רוצה להשתמש בו להנחת מאכלים "חמים", צריך להכשירו כדלהלן:

לבני אשכנז: ניתן להכשירו ע"י המתנה מעת לעת משימוש בחמים האחרון וניקוי (ואם אינו יודע מתי היה שימוש אחרון א"צ להמתין דסתם כלים אינן בן יומן), ויש לערות עליו רותחים מכלי ראשון (עדיף מקומקום חשמלי). אלא שיש סוגי שיש שעלולים להתקלקל ע"י עירוי מים רותחים (כגון שיש מאבן חברון או קיסר) ועל כן באופן זה יסמוך על הכיסוי בלבד. [נעי' בשו"ע (סי' תנא סעי' כ) ובמ"ב (שם). ועי' עוד ברמ"א (סעי' ו), במ"ב (ס"ק יט), באשרי האיש (יו"ד פי"ה אות לה) בשם הגרשי"א זצ"ל ובאור לציון (ח"ג פי"י אות יא). ועי' עוד בשמעתא עמיקתא גליונות צ"ה ורנ"ט].

לבני ספרד: ניתן להכשירו ע"י המתנה מעת לעת משימוש האחרון וניקוי יסודי (ואם אינו יודע מתי היה שימוש אחרון א"צ להמתין דסתם כלים אבנ"י) או יכסנו. [נעי' במקורות דלעיל].

כיוור

לבני אשכנז: אם דעתו להשתמש בו בצונן די לו בניקוי בלבד. ואם דעתו להשתמש בו בחמים (יד סולדת בהם), לאחר המתנת מעת לעת מהשימוש האחרון בחמים יש להכשירו ע"י עירוי מכלי ראשון. ואם הוא עשוי מחומר שלא מועיל לו הכשר (כגון חרסינה), ישפוך עליו מים רותחים מכלי ראשון שלש פעמים. [נעי' שו"ע (שם סעי' כה), מ"ב (ס"ק מה וס"ק רחנ), כה"ח (אות קב) ובאור לציון (ח"ג פי"י אות יא) ודעת האג"מ (יו"ד ח"א סי' מב מד"יה ולכן) שכיוור א"צ הכשר, ואכמ"ל. ועי' בשמעתא עמיקתא גליון צ"ה]. **לבני ספרד:** די לשוטפו ולנקותו היטב. [נעי' במקורות דלעיל].

תנור

תנור כשר שרוצה להכשירו מבשר לחלב או איפכא, יש להכשירו על ידי ניקוי וליבון קל, והיינו על ידי הדלקתו על חום גבוה לחצי שעה (ואם יש אפשרות לעשות כן על ידי הגריל עדיף כי גופו אינו נסתר). [הגרשי"א זצ"ל (אשרי האיש יו"ד פי"ה אות כח)]. ואף באופן שהתנור נטרף מחמת איסור, שיש מקום להקל על ידי בליבון קל, כיון שאינו נאסר אלא ע"י זיעה. [קשו"ע (פפ"פר בב"ח קונטרס הביאורים סי' ה)]. ומ"מ על הרשת ותבניות התנור לא יניח מאכלים אלא ע"י הפסק כלי. ויש מורים להחמיר בכה"ג, להצריך ליבון חמור. [ודעת האג"מ (ספר הגעלת כלים עמ' תמה) דב-375 דרגות צלזיוס סגי לזה]. ואם א"א להכשירו באופן זה, יעטוף המאכל והכלי (או התנור), ועדיף לעשות כן ע"י ב' כיסויים. [נעי' במקורות להלן בשימוש במקרוגל].

כיריים (גז, קרמיות ואינדוקציה)

כיריים אפילו במקום שיש חשש שהשתמשו בהם בדברים אסורים, אין צריכות הכשר, (וכל שכן המבערים שאין צריכין הכשר), ודי להם בניקוי יסודי אם לא מניחים עליהם אוכל באופן ישיר אלא על ידי הפסק כלי. [כמבואר במ"ב (סי' תנא ס"ק לד) ובאג"מ (יו"ד ח"א סי' נט). וכן פסק באור לציון (ח"ג פי"י אות א)]. וכן הדין בכיריים חשמליות (קרמיות או אינדוקציה) ויקפיד שהמשטח יהיה נקי בכל שימוש. [נעי' מש"כ בזה בס"ד בזה בגליונות ש"מ ושמ"ד בזה, ואע"פ שהתם החמורנו שאני הכא דאכסנאי הוא ועי"כ יש להקל טפי כי אינו אלא שימוש ארעי. ועי' עוד בדרכ"י (סי' צב ס"ק קפ), בתשובות והנהגות (ח"ב סי' שפז) ובאורחות רבינו (ח"ג עמ' נח אות לה). ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קל"ג באורד].

שימוש במקרוגל

המתארח במלון וכדו', רשאי להשתמש במקרוגל שנאסר, או שהוא בשרי ורוצה להשתמש לחלבי (או להיפך), אחר ניקוי יסודי ועטיפת המאכל והכלי ע"י ב' כיסויים. [נעי' בשו"ע (סי' קח סעי' א) וברמ"א (סי' צב סעי' ח) שאם המאכל מכוסה אין חשש משום ריחא או זיעה. וא"כ בנ"ד אם מנקה את המקרוגל ומכסה את המאכל אין חשש. וכן הורה בעל האור לציון (דרשת וחקרת ח"ב יו"ד סי' ד אות ב) שמותר להשתמש במקרוגל בכה"ג. אולם באופן קבוע אין לנוהג כן, עי' בחליכ"ש (פסח פי"ז הגה 44), באשרי האיש (פי"ה סוף אות א) ובמבית לוי (ח"ז עמ' כה חו"ג עמ' כב אות ס). ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קמ"ב].

מנגל שצלו בשר מהכשר מפוקפק

רשת מנגל שנטרפה צריכה ליבון חמור. [שו"ע (סי' תנא סעי' ד)]. ועל כן יש לחממה ב-372 דרגות צלזיוס. [אג"מ (שם)]. ואם היא עלולה להתקלקל ע"י כך אין לה תקנה. [שו"ע (סי' תנא סעי' - ו)]. מיהו אם אינו יודע בבירור אם צלו בה בשר כשר כדבעי, והיא עלולה להתקלקל ע"י ליבון חמור (ואין באפשרותו להשיג רשת חדשה המתאימה למנגל), ינקנה ניקוי יסודי וילבנה בחום הכי גבוה. [ולצאת דעת הפוסקים הסוברים דאמרין כבולעו כד פולטו בליבון]. ויניח כלי או רשת להפסיק בין האוכל לרשת. [נדבחה"ג הוי מכלי לכלי דלא בולע ללא רוטב. ומקצת רוטב העולל להכנס ביניהם הרי הוא נטרף ואינו חשיב רוטב, ואכמ"ל. ואף לדעת הרמ"א (סי' צב) להחמיר מכלי לכלי אינו אלא חומרא בעלמא ובכה"ג שאינו אלא חשש וגם כבר הכשיר ע"י ליבון יש מקום להקל. ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קפ"ח].

שלחן במקום ציבורי

הרוצה להשתמש בשלחן במקום ציבורי שלא מקפידים שם על כשרות, כגון בגנים או במטוס וכדו', עליו לכסותו ע"י מפה. ומ"מ אם אין לו מפה רשאי להניח עליהם דבר קר אפילו הוא לח, אחר שיקנה השלחן היטב. אבל אין להניח עליהם דברים חמים. [נעי' ברמ"א (סי' סעי' ב), בטי"ז (ס"ק א), בנקה"כ (שם), בשי"ך (ס"ק א), בתורת טהאת (כלל יז סוף דין ד) ובפמ"א (מ"י ס"ק ב). והארכנו בזה בס"ד בשמעתא עמיקתא קצ"א].

בשר שנתעלם מן העין

בשר שאין בו סימן כל שהוא, או אינו מכירו בטביעות עין, אם נתעלם מן העין, כלומר אם שעה אחת לא ראהו, אפילו היה מונח על שלחנו אסור, דשמא עורבים או שרצים החליפוהו בנבלה. אפילו בעיר שרוב הבשר שבה כשר. [שו"ע (סי' סג סעי' א)]. ואם מוצאו באותו מקום שהשאירו לבני אשכנז הבשר מותר. [רמ"א (יו"ד סי' סג סעי' ב)]. ואם הוא מקום שאין השרצים מגיעים לשם אין חשש בכל אופן. [שו"ע (שם סעי' ב)].

אכסנון אובל במקרר ציבורי

הנמצא במקום צבורי ומאכסן אוכל במקרר ששייד לרבים וכדומה ואין בו סימן. אם מוצאו באותו מקום שהשאירו שם אין לחוש משום בשר שנתעלם מהעין, ואפילו לא מצאו באותו מקום מ"מ ניתן לתלות שאחרים הזיזוהו למקום אחר. [פמ"ג (יו"ד סי' סג מ"ז ס"ק ג). ואפילו לפי השו"ע (שם) החולק על הרמ"א וסי"ל דאף אם מצאו באותו מקום אסור, י"ל דשרי כיון שנמצא בתוך מקרר דאין לשרצים גישה לשם, וכמו שמצינו לענין תולה הבשר על מסמר דשרי כמ"ש השו"ע שם].

בשר כשר ביד עכו"ם או חשוד

אכנסת בשר ביד עכו"ם או חשוד

השולח או מפקיד דבר שיש בו משום חשש איסור תורה בהחלפתו, כגון בשר שיש לחוש שהעכו"ם או חשוד על האיסורים יחלפנו בבשר נבלה, אסור לשלוח על ידם אלא אם כן הוא בחותם בתוך חותם. ואם שולח דבר שיש משום חשש איסור דרבנן די בחותם אחד. [שו"ע ורמ"א (רסי' קיח). ועינ"ש בשו"ע שהשולח יין בחותם א' היין נאסר. ועי' בסימן ק"ל סעי' ב' בשו"ע והרמ"א].

בדיעבד

בדיעבד אם שלח ע"י עכו"ם רק ע"י חותם א', אפי' במקום שרוב טבחים עכו"ם, לבני אשכנז הבשר מותר. [הרמ"א (שם סעי' א)]. אבל לבני ספרד הבשר אסור (ואם רוב טבחי ישראל, עי' בסמון). [שו"ע (שם)]. ואם שלח ע"י ישראל חשוד אפי' לבני אשכנז אסור. [רמ"א (שם). וביאר בט"ז (סי' ב) שחשוד פירושו במידי דרבים כמבואר בשו"ע סי"י קי"ט. וכ"כ בש"ך (סי"ק טז)].

במקום שרוב הבשר כשר

במקום שרוב הבשר כשר באותה עיר, בדיעבד די בחותם א' (אף לדעת המחמירים לעיל). [נחדי דעה (רסי' קיח), קהל יהודה (שם), מנחת יעקב (כלל לב סי"ק נב), ישועות יעקב (סי' ב). ועי' בפרישה (סי"ק יא)].

יש בשר יוצא ונכנס

אם בעל הבשר נכנס ויוצא במקום שהבשר שם, ואפי' רק עלול לעבור דרך שם כל רגע לא חוששים שהחליפוהו כיון שהעכו"ם או החשוד מרתתי, וע"כ אין הבשר נאסר. [שו"ע (סעי' ז)].

במקום שיש מצלמות

במקום שיש מצלמות והמחליף נתפס כגנב אין חשש. [עיין בנתיב החלב (תנובה גליון ג שנת אדר תש"ע). ועיין עוד בישא יוסף (יו"ד ח"א ססי' ג) בשם הגר"ש"א זצ"ל].

היכן שהבשר הנמצא הוא מאותה איכות

לא חוששים לאיחלופי אלא כשהוא דבר שיש לחוש שהחליפו ונהנה בחליפין, ועל כן אם רואה שהבשר וכדומה הוא מאותה איכות שקנה אין חשש. [שו"ע (סי' קיח סעי' ז) ורמ"א (סעי' ב). אולם כל זה כשאין רווח כלל, אבל בריוח מועט ח"י, כמ"ש הפרי"ח (סי' קיח סי"ק לו). וכן פסק הבית מאיר (שם), אלא דאם יש טורח לא טורח בשביל ריוח מועט כמבואר שם].

יש לו טביעות עין

אם יש לו טביעות עין על המאכל, בכל אופן מותר לכתחלה. [הגר"ש"א זצ"ל (אבני ישעיה ח"יב סי' נט)].

הכשרת בשר

כבר

- חיתוכו**: לפני הכשרת הכבד (אם הוא שלם) יש לחתכו שתי וערב או חותך בו כמה חתיכים ומניח חיתוכו למטה, וצולחו. [שו"ע (יו"ד סי' עג סעי' א) ורמ"א (שם)]. ובכבד עוף יש חומרים שדי בהסרת המרה ועל ידי זה נחתך ממילא חתיכת בשר מן הכבד. וכן הלכה לבני אשכנז. [רמ"א (סי' עג סעי' א)]. אלא שבזמן הזה בהסרת המרה לא נתלש חלק מן הכבד ועל כן אפילו הסירו ממנו המרה יש לנקבו. [הגר"ש"א זצ"ל (נלאת מדי' כ"יה היתשע"א עמי וכו').]
- הדחה ומליחה לפני הצלייה**: אחר חיתוכו לבני אשכנז יש להדיחו במים. [רמ"א (סי' עו סעי' ב)]. ולאחר מכן יש להמתין קצת שיתייבשו המים. [דרכ"ת (סי' עג ס"ק יז וסי' עו סי"ק א)]. ואח"כ יש לפזר מעט מלח על הכבד סמוך להתחלת הצליה. [רמ"א (שם, סי' עג סעי' ה וסי' סט סעי' ב ויח)]. לבני ספרד א"צ להדיחו א"כ רצונם לבשלו לאחר מכן. [נשי"ך (סי"ק א) ופרי"ח (סי"ק א) בדעת השו"ע]. וכמו כן א"צ מליחה לפני כן. [עני' בשו"ע (שם ס' עו סעי' ב) שלא הביא דין זה. ובבן איש חי (שנה ב' פ' אחרי אות ט) שאם ירצה למלוח הכבד קודם צליה יזהר למלחו אחר שתחבו בשפוד ויצלנו תכף, וכן נוהגין].
- צלייתו**: יש לצלותו באש (אפילו אלקטרי) עד שיהיה ראוי לאכילה מחמת הצליה. [רמ"א (סי' עו סעי' ב) ושבת הלוי (ח"ו סי' קז)]. ודי אפי' אם נצלה כחצי צלייתו (באופן שראוי לאכילה). [עני' ש"ך (סי' עג סי"ק ב) וכה"א (כלל לא אות ו). ועי' עוד בט"ז (סי' ס"ק ד) ובחמודי דניאל (סי' ג). ובבן איש חי (שם) שמ"מ הנכון הוא שיעצלו צליה גמורה]. ואם נצלה מבחוץ ובפנים נראה עוד חי מותר לאכלו אולם אסור לבשלו. [מהרש"ם (דעת תורה סי' עו סעי' ב ד"יה ואם נצלה)]. ואם נצלה עד שנתיבש מבחוץ (אע"פ שלא השחירו פניו) מותר אף בבישול. [שבת הלוי (ח"י ססי' קיח)].
- הדחה לאחר צלייה**: לבני אשכנז יש להדיח הכבד שלש פעמים (ואחר ההדחה רשאי להחזירו ולחממו על האש). [רמ"א (סי' עג סעי' ה) וש"ך (סי' עו סי"ק טז)]. אולם לבני ספרד אין צריך להדיחו כלל. [בן אבן חי (פ' קדושים ראות ח) וכה"ח (סי' עו אות כט)].

הכשרת בשר שלא נמלח על פלטה חשמלית

מותר להכשיר בשר שלא נמלח ע"יי צלייה על גבי פלטה חשמלית. ולכתחלה תהיה (הפלטה) מונחת בשיפוע. [חשב האפוד (ח"א סי' קג). ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קמ"ו].

הכשרת השיפוד והרשת שצלו בו בשר ללא מליחה

לבני אשכנז יש להכשיר השיפוד שצלו עליו הבשר שלא נמלח ע"יי ליבון קל. [רמ"א (יו"ד סי' עו סעי' ד) ופמ"ג (ש"ד סי"ק כג ומ"ז סי"ק ז)]. ולענין הרשת (או הפלטה) שצלו עליו הבשר י"א שגם היא צריכה ליבון קל. [דרכ"ת (סי' עג סי"ק לח) בשם ספר ברית מלח]. ויש מקילין בזה. [חלקת יעקב (ח"ב סי' קלא)]. ומנהג עדות המזרח להתיר בכל אופן. [שו"ע (יו"ד סי' עו סעי' ד)].

הכשרת בשר במיקרוגל

אין חימום המיקרוגל נחשב לצליה, ועל כן אסור לצלות בשר בלא מליחה במיקרוגל שהקרניה מבשלת את הדם בתוכו ואינו יוצא. [הגר"ש"א זצ"ל (ששי"ח פמ"ב אות כג ובתנהג שם). והגר"ש ואורו זצ"ל (מבית לוי ח"ג עמ' כב אות ז). ועי' בזה בשמעתא עמיקתא גליון ס"יא].

מזוזה

דירה שכורה

השוכר בית בארץ ישראל חייב לקבוע מזוזה לאלתר. [שו"ע (יו"ד סי' רפו סעי' כב)]. אולם השוכר בית בחו"ל, פטור מזוזה עד ל' יום. [שו"ע (שם)].

מזלזן

הדר במלון באר"י פטור מזוזה עד ל' יום. [שו"ע (שם)]. אולם הדר במלון בחו"ל פטור ממזוזה, ולאחר ל' יום יש מחייבים. [ערוה"ש (אות מח)]. ויש פוטרם. [מזוזות ביתך (להגרח"ק סי' רפו סי"ק עד)]. וע"כ אם בידו להחמיר יקבע מזוזה בלא ברכה. ולאחר שהייתו שם יטלנה. [כ"י צוללים לבא אחריו עכו"ם ותגיע המזוזה לידי בזיון, ע"י שו"ע סי' רצ"א סעי' ב ובחלקת יעקב (יו"ד סי' קס אות ז)].

צימרים

צימרים פטורים ממזוזה ל' יום (ובחו"ל י"א דפטורים לגמרי ע"י לעיל). ואפי' בבית העומד ללינה קבועה ובאים ללון בו לכמה ימים הדין כן, כיון שאין להם קנין בגוף הבית. אבל אם שוכרים את הבית שיש קנין בגוף הבית חייבין במזוזה. [שבת הלוי (ח"י סי' קפ), חובת הדר (פ"ג סי"ק יח) והגר"י"ק זצ"ל (ארחות רבנו ח"ג עמ' קטא אות כב). ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קמ"ג].

יציאה מאר"י לחו"ל

הדר בארץ ישראל אסור לו לצאת מהארץ לחו"ל. [שו"ע (סי' תקלא סעי' ד)]. ואיסור זה הינו מדרבנן. [כן מבואר במ"א (סי"ק ז) שהרי למד דברי האיסור מהרמ"א בססי' רמ"ח, אע"פ שהתם דין דרבנן הוא כמ"ש הט"ז (שם סי"ק ה) והפמ"ג (מ"ז שם וא"י ס"א ק). וכן נקט האג"מ (נ"אע"ה ח"א ססי' קב)].

לצורך מצוה בעלמא
מותר לצאת לחו"ל לצורך מצוה גמורה אף בקביעות. [ע"י ע"י (ג). שמבואר שמותר לצאת לחו"ל לצורך מצוה. ועי' בתוס' ד"ה (ללמוד) דדוקא בהנך מצוות שהן חשובות ללמוד תורה, לישא אשה , אבל לשאר מצות לא. וכן הוא בתשב"ץ (ח"ג סי' רפח סד"ה תשובה) וכת' שלצורך כבוד אר"א נמי שרי. אבל בשאלתות (אמור סי' ק) שה"ה לשאר מצות שהם חשובות שרי. ועי' בבית שלמה (יו"ד ססי' צד) שכתב שאם א"א לקיים מצוה א' כל ימיו ע"י שישב באר"י י"ל כהשאלתות. ועי' עוד מש"כ בזה בשמעתא עמיקתא גליון ס"ט]].

לקביר צדיקים או לבקר פני חברו

מותר לצאת יציאה ארעית לצורך מצוה לבקר קברי צדיקים. [ברכ"י (יו"ד סי' רכח על סעי' לו)]. ואף לבקר חבירו או לצורך לחזק מזגו, לצורך בריאותו או תלמודו וכדו', כי מצוה יש בדבר. [עני' במ"ב (שם סי"ק יד) ע"פ המ"א דכל צורך מצוה כראיית פני חבירו שרי. ועי' תשובות והנהגות (ח"ה סי' שצג) שממ"מ כ"ז כשיוצא יציאה ארעית. ועי' בזה בשמעתא עמיקתא גליון ס"ט]].

לצורך טיול

אסור לצאת לחו"ל לצורך טיול. [שו"ע (שם) ומ"ב (סי"ק יד)]. ולצורך ראיית פלאי הטבע של יוצר בראשית ברוך הוא, יש מקום להקל. [שבת הלוי (ח"ה סי' קעג ד"ה אחדש"ט)].

להרריה

מותר לצאת לחו"ל לצורכי פרנסה אפילו לצורך הרווחה. [שו"ע (שם)].

ההוצאות זולות יותר בחו"ל

כשהוצאות הטיול הם זולות יותר באופן משמעותי בחו"ל אפשר שניתן להקל. [נדלא גרע ממנה

שמבואר בשו"ע ובמ"מ (שם) שמותר לצאת להרווחה אף כשיש לו נכסים הרבה. ועי' בשמעתא עמיקתא גליון ס"ט]].

מדת הסידות

אף במקום שמעיקר הדין מותר לצאת לחו"ל מ"מ יש משום מדת חסידות לא לצאת. [רמב"ם (מלכים פ"ה ה"ט)]. אלא ד"יל דכוונתו דוקא היכן שיוצא להשתקע בחו"ל (מחמת הרעב דהיציאה שריא) דבכה"ג מיירי הרמב"ם, אבל ביציאה ארעית באופן המותר אין בה אפי' משום מדת חסידות. אבל בריטב"א (מו"ק יד. ד"ה לשוט) שבכל גוונא יש משום מדת חסידות. ועי' בהלכ"ש (תפלה פכ"ז הגה 16) שהורע בעיני הגרש"א זצ"ל מאד מה שנפרך הדבר שנוסעים מאר"י לחו"ל שלא לצורך המצוות המבוארות].

לא תחנם

לשבח מקומות שבחו"ל

אין איסור לשבח מקום השייך לעכו"ם או לשבח מעשיהם, אם אין כוונתו לתת להם חן. [תשובות והנהגות (ח"ד סי' קצז). ועי' בזה בשמעתא עמיקתא גליון מ"א].

להשכיר דירה לעכו"ם

נהגו להקל להשכיר לעכו"ם בית דירה אפילו באר"י. [רמ"א (יו"ד סי' קנא סעי' ט - ז) וש"ך (סי"ק יז) ואף לדעת השו"ע שם יש מקום להקל כמ"ש בצ"א"י (חכ"ב סי' עד). ומ"מ לענין הלכות שכנים הדבר תלוי במקום ובזמן. והארכנו בזה בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון שי"ג].

לשכור דירה מעכו"ם

אסור לשכור בית מעכו"ם אם יש שם ע"ז. [עני' ברמ"א (יו"ד סי' קנא סעי' ז) שאסר בתורת חומרא. ועי' בב"יאר הגר"א (שם)]. ובשעת דחק גדול (כגון שאין לו מקום אחר ללון והעכו"ם לא מסכים להוציאה מהבית) אם לא עושה קנין ע"פ דיניהם או אינו מקבל אחריות יש מקום להקל. [דבכה"ג ליכא משום שכירות קניא, ואכמ"ל]. וישאל שאלת חכם.

לא ילבש

לבישת בגד (כגון נעלי בית ורודות) במקום מניעת חום או צינה

מותר ללבוש בגד צבעוני (כגון נעלי בית ורודות) במקום דוחק וצער צינה, או מחמת חום (כגון חול חם ואין לו נעלי בית אחרים). [שו"ע (יו"ד סי' קנא)]. ואם בידו להחמיר תבא עליו ברכה. [כ"י דעת הבניא (שער אר"ה סי' עד) להחמיר בזה כי הוא דרך מלבוש]. ומכל מקום מותר להשתמש בכלי צבעוני כגון מטריה צבעונית (בצבע ורוד וכדו') כדי לעשות צל וכדו' (ואין בזה חומרא להחמנע). [שו"ע (שם) וגו"כ]. וכן פסק אף הבניא (שם). ועי' בזה בשמעתא עמיקתא גליון ע"ו]].

אחיזת עיניים

אסור לעשות מופעי אחיזת עיניים, ואיסור זה הוא אף לעכו"ם. ומכל מקום אם ידוע לפני הרואים שאינו עושה אלא תחבולות ולא מעשה כשפים וכדו', כגון שמודיע לצופים שמעשיו אינם אלא מעשי תחבולה, אין איסור. [חזו"א (תשובות והנהגות ח"א סי' תנח). ודעת הגר"ש"א זצ"ל (אבני ישעיה ח"ג סי' עח) שאם הוא יסיגר ג' או ד' תחבולות איך עושים אותם מותר]. ואם לא כעש כן, מעיקר הדין אין איסור להסתכל במה שהוא עושה, אם בלאו הכי יש אחרים שמסתכלים. [כ"י הרי האיסור הוא על הקוסם ולא על הצופים כדמוכח בחכ"א (כלל פט אות הובא בפתי"ש סי"ק ז), ומשום לפניע ליכא דבלא"ה יש אחרים שמסתכלים. ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קי"א].

לא תעשון

צילום שמש וכוכבים

אסור לעשות או לצייר צורת לבנה, שמש וכוכבים. [שו"ע (יו"ד סי' קמא סעי' ד)]. ואסור אף להשהותה ברשותו אפי' לנוי. [שו"ע (שם)]. ואיסור זה הוא בצורה הניכרת באופן שמי שרואה מזוהה אותה. [יד הקטנה (ח"ב פ"ג ל"ת יח), אג"מ (ח"ה סי' ט אות ו) והגר"ני"ק זצ"ל (קובץ צחר ח"י עמ' תקכא)]. בין אם היא בולטת בין אם היא שוקעת. [שו"ע (שם)]. ויש להחמיר אף בצורה שאינה בולטת ואינה שוקעת. [נקה"כ (על הט"ז סי"ק יט, אג"מ (שם) והגר"ש"א זצ"ל (אשרי האיש יו"ד פ"י אות כב)].

אין הצורה שלמה (שקיעת החמה)

אסור לעשות כן אף כשאין צורת הלבנה שלמה. וכן הדין בצורת שמש שאינה שלמה (כגון בשעה ששוקעת). [פנ"י (ר"ה כד. ד"ה במשנה, וכד: על תוס' ד"ה לא), מנ"ח (מצוה לב) כיון שהם נראים לנו בזה האופן. וכן דעת מהר"י"ט (ח"ב יו"ד סי' לה) והמקור מים חיים (שם). וכן פסק המנח"י (ח"י סי' עב ד"ה הנה). ויש מתיירין בשמש. [השבת הלוי (ח"ו סי' קלד אות ז) והגר"ני"ק זצ"ל (שם)]. והעיקר להחמיר כדעה הראשונה. [כ"י כן מבואר מרוב הפוסקים הנ"ל. וכן דעת הגר"ש"א זצ"ל (שם)]. ולענין צילום ע"י בסמוך.

צילום **הנה**, **שמש**

יש מקום להקל לצלם לבנה, שמש וכוכבים עי"י מצלמות דיגיטליות המצויות בזמננו. וע"י שבט הלוי (שם אות ה) שמצדד בצילום (של זמננו) אינו בכלל עשייה, ונר"י שבצילום דיגטלי יש להקל טפי כי אינו כתב מתקיים, וכן דעת הגרש"א זצ"ל (אשרי האיש פמ"ב אות ד) לענין שבת. ודעת הגרשו"א זצ"ל (נשמ"א סי' שמ ס"ק א) שאינו בכלל כתב. וכבר השוו הפוסקים דיני עשייה דכאן לשבת. והארכנו בסי"ד בגליונות ר"פ ורכ"ג].

פיתוח תמונה של צורת שמש וכדו'

אף באופן שמותר לצלם מ"מ יש להחמיר שלא לפתח התמונה. [כדעת הנקה"יכ (שם) דס"ל שאף בעשייה שאינה בולטת ואינה שוקעת יש איסור]. ואם כבר פתחו התמונה מותר להשהותה. [הגרש"א זצ"ל (שם)]. ואם צילם השקעה (שאין השמש בשלמותה) יש מקום להקל לפתח התמונה. [כ"י בכה"ג יש לסמוך על המקילים שצורת שמש שאינה שלמה מותרת בעשייה, והיינו כי הדפסה קילא טפי כי אינה בולטת ואינה שוקעת, ע"י בט"ז (שם) שמילק בזה. ועוד ד"י"ל שאינה בכלל עשייה וכעין מש"כ השבט הלוי (שם)].

צורה המופיע על מסך

תמונות המופיעות ברקע מסך מחשב וכדו' ובהם צורות אלו, אע"פ שהן מופיעות עי"י שמדליק המכשיר יש מקום להקל. [ע"י מש"כ בהגהות לעיל. ועוד שאין כאן עשייה במשח אלא ממילא היא מופיעה. וכן שמענו מפוסקי זמננו. וע"י בזה בשמעתא עמיקתא גליון שכי"ג].

צילום אדם

אסור לעשות צורת אדם בולטת וכן להשהותה ברשותו אפילו לנוי. [שו"ע (שם)].

אין הצורה שלמה

יש מקילים אם אין הצורת האדם שלמה. [שו"ע (שם סעי ז) הביאו להלכה. וכת' הרמ"א שכן נוהגים]. ויש אוסרים. [ט"ז (ס"ק ה)]. והמחמיר תבא עליו ברכה. [ש"ך (ס"ק לב) וחכ"א (כלל פה אות ד)].

גדר של צורה שאינה שלמה

צורה שאינה שלמה היינו שחסר חלק מבנה הגוף כגון שחסר עין אחת, חצי חוטם ואזן אחת, או ידי דרגל. [ע"י ש"ך (סס"ק כה) ודרכ"ת (ס"ק מ)]. וחצי הגוף מצד הפנים אע"פ שאינו עושה כל הגוף פנים ואחור אסור לכו"ע. [חכ"א (שם)].

צילום ופיתוח תמונת אדם

איסור עשיית צורת אדם היא בצורה בולטת דוקא. [שו"ע (שם סעי ז)]. ויש מחמירים אף בצורה שוקעת. [ט"ז (ס"ק יב)]. וראוי לחוש להחמיר. [חכ"א (שם אות ח)]. ואם הצורה אינה בולטת ואינה שוקעת י"א שלכו"ע מותר. [ט"ז (ס"ק יג) ופתי"ש (ס"ק ו) דלא כהר"טב"א (ע"ז מג:)] דס"ל שדינה כבולטת]. והמנהג להקל בזה [לענין צורת אדם] וע"כ מותר לצלם בנ"א ולפתח התמונות. [שאלת יעב"ץ (ח"ג סי' קט) ובא"ח (פרי' מסעי אות ט) דלא כהדברי מלכ"אל (ח"ג סי' נח)].

מדרפסת תלת מימד

אין להדפיס תמונת צורת אדם שלמה (ע"י לעיל) במדפסת שהתחדשה בזמננו הנקראת תלת מימד המדפיסה צורות בולטות. [ויש בזה משום עשיית צורת אדם דאסור עכ"פ אם היא שלמה. והארכנו בכל זה בסי"ד בשמעתא עמיקתא גליון של"ד].

על ידי עכו"ם

צורות הנ"ל אסורות בעשייה אף עי"י עכו"ם. [ב"ח (אות יג), ש"ך (ס"ק יז, כג וכת) וחכ"א (שם אותיות ו ט). ובדברי מלכ"אל (ח"ג סי' נח) במקום פסידא צירף דעת הסוברים דאמירא לכרי לא נאסרה רק בשבת.

לא תביא תועבה אל ביתך

לינה במקום שיש צורות של ע"ז

השוכר בית מעכו"ם, עליו להזהר שלא להניח שם דמות ע"ז של העכו"ם. [רמ"א (יו"ד סי' קנא סעי ז) משום שיש לחוש דשכירות קניא ונמצא ע"ז ברשות של ישראל ויש משום "לא תביא תועבה אל ביתך". וע"י בש"ך (ס"ק יז) שלפי דבריו יש לאסור בזה מן הדין. וכן נקט הגר"א שם ע"פ הש"ך. ואם העכו"ם לא מסכים להוציאה מביתו ורצא מחש"ך (שם) שאם לא עושה קנין ע"פ דיניהם יש מקום להקל וכן אם אינו מקבל אחריות כמבואר במי"ב (סי' רסו ס"ק א), ומי"מ ע"מ להנצל מחשד הרואים, עליו להצניעה ע"י כיסוי או ע"י הנחתה בתיבה וכדו' כמבואר בפרטיה (יו"ד סי' קמא אותיות כה וז). וע"י מש"כ בסי"ד בשמעתא עמיקתא גליון שצ"ג].

צורות העומדות רק לנוי

אם הדמות עומדת רק לנוי אין איסור. [רמ"א (סי' קמא סעי' א). ואף לש"ך (ס"ק ו) מותר אם הוא ודאי לנוי. וכן הוא באג"מ (יו"ד ח"א סי' סט), בתשו"ה (ח"ב סי' תיא וח"ה סי' רטב) ובמשנה הלכות (ח"י"ב סי' מג)].

במלון או צימר

אם אינו שוכר את המקום אלא משלם עבור זכות שימוש המקום (כגון בבית חולים, אורח במלון וי"א שאף אורח בצימר וכדו') אין איסור ללון שם (ולענין חשד דינו כני"ל באותיות הקודמות, ומי"מ בבית חולים וכדו' נראה שלא שייך חשד כי ידוע שכן נוהג המקום ועומדת שם בעל כרחו וסמך וכן אם יקבש לסקנה יש לחוש לאיבה). [ע"י בעבודת הגרשוני (סי' קכא) הביאו הפתי"ש (סי' קס"א) ואין משום שכירות קניא כשמשלם עבור תשמישים. ולפי"ז לכו"ע אין חשד דלא תביא גווי כי אינו בית. וכן הדין למי שמאופז בבית חולים וכדו'. וי"ל שכן דינו של כל אורח במלון, בצימר וכדו'. דכיון שאין לו אלא רק זכות שימוש אינו בכלל שכירות, וכן נקטו השבט הלוי (ח"י סי' קפ) והפתח"ש (שכירות פי"ד הגה א ומה) לענין מלון שהאורחים אינו משלמים עבור שכירות אלא עבור זכות השתמשות. וכן נקט הגריי"ק זצ"ל (ארחות רבנן ח"ג עמ' קעא אות כג) לענין המתארח בצימר].

להשכיר בית לעכו"ם

מותר להשכיר בית לאוצר לעכו"ם. ונהגו להקל להשכיר להם אף בית דירה אפילו באר"י.

[ע"י רמ"א (יו"ד סי' קנא ע"ז) ושו"ך (ס"ק יז) דלא כסתומת השו"ע שם שנוי שהחמיר לענין בית דירה. וע"י בצ"א (חכ"ב סי' עד) שהביא בשם ספר ארץ חיים (סתהון יו"ד סי' קנא) שהיתר זה הוא אף לבני ספרד. וכל זה לענין איסורים, אבל לענין הלכות שכנים הדבר תלוי במקום ובזמן. והארכנו בזה בסי"ד בשמעתא עמיקתא גליון ש"ו].

שילוח הקן

חובה לשלוח האם לפוגע בקן

הפוגע בקן צפור, אף אם אין לו צורך בביצים, יקיים מצות שילוח הקן. [ע"י בחו"י (סי' סז), בברכ"י (יו"ד סי' רצב אות ח וקו"א אות ב) ובחתי"ס (או"ח סי' ק) שנוי בזה. ולמעשה מנהג העולם דלא כהחת"ס, שלח בכל אופן. וע"י בזה בשמעתא עמיקתא גליונות קכ"א וקפ"ג].

קן שקנה ברשות פרטי

אם הקן ברשות מנצא ברשות פרטית פטור ממצות שילוח הקן. [שו"ע (יו"ד סי' רצב סעי' ב). וכתב הברכ"י (אות ד) דבכה"ג פקע חיוב שלוח בין מבעל החצר בין מאיש אחר דעלמא.]. וי"א דאף אם יפקיר אחי"כ הבית פטור מלשלח, שכבר נקרא עליהם שם מזומן. [ברכ"י (אות ג)]. אולם י"א דאחר ההפקר פקע שם מזומן מהם. וכן עיקר. [בעל האג"מ ובעל הקהלות יעקב (שלח תשלח עמי עא) והגר"ח"ק שליט"א (שם בתשובות אותיות מט וס)].

מגלה דעתו שאין רצונו לזכות בקן

אם מגלה דעתו מלכתחלה שאינו רוצה לקנות הקן, לדעת הרבה פוסקים אפשר לקיים בו מצות שילוח הקן ואי"צ להפקיר המקום. [הגרש"א זצ"ל (אבני ישפה ח"ג סי' צח ע"ג א), והגר"י פשר זצ"ל (אבן ישראל ח"ח סי' סז). והוסקי הגר"ח"פ שיינברג זצ"ל (שם תשובת הגר"ח"ש אות ד) דאם מכון במחשבתו דאין ברצון לזכות סגי]. וי"א דבזמנינו סתם דעתם של אנשים שלא לזכות בקן כיון דלא ניחא להו לא באם ולי לא בבציצא. [הגר"ח"פ שיינברג זצ"ל (שלח תשלח תשובת הגר"ח"ש אות ה) והגר"ח"ק שליט"א (שלח תשלח עמי סז). וע"י בזה בשמעתא עמיקא גליון קפ"א].

טומאת כהנים

נסיעה במכונית על כבישים שיש קברים

אין לכהן לנסוע על כבישים שידוע שיש תחתם קברי ישראל. [הגרשו"א זצ"ל (צ"ח ח"י"ב סי' סב-ט). ובשעת הדחק ישאל שאלת חכם. [ע"י בצ"ח (ח"י"ב סי' סב-ט) ובחר צבי (יו"ד סי' רפ ד"ה והנה)].

לטום במטוס המאהיל על בית קברות

יש במטוס משום אהל זרזק דלא שמה אהל, ועל כן אסור לכהן ליסע בו בשעה שעובר על בית הקברות. [החו"א (אה"ע סי' קמד ס"ק ט) והגרש"א זצ"ל (אשרי האיש יו"ד פ"ב אות ח)]. ולעת עתה באר"י אין הטיטות עוברות מעל קברים. [ע"י בזה בשמעתא עמיקתא גליון קכ"ט]. ומי"מ מטוס המאהיל על בית קברות של עכו"ם (כגון בחו"ל), רשא' כהן לטוס בו. [דעת הגרש"א זצ"ל (שם אות כא). וע"י בזה בשמעתא עמיקתא גליון קכ"ט].

אשת כהן מעוברת בהליכה לקברי צדיקים

אשת כהן מעוברת רשאית להיכנס באהל המת. [מי"ב (סי' שמג ס"ק ג)]. ואף היכן שידועת שעוברת זכר על ידי "ואולטרה-סונד", מותרת להכנס באהל המת, אא"כ הולד מתוערר לצאת. [שבט הלוי (ח"ו סי' קעה אות ב). ועיונין בכה"ח (שם אות ד) שסיים דראוי לנהוג לסלול ולוהר אף שמותרת ליכנס, דמ"מ כיון דאם הוא זכר נטמא טוב שלא יטמא, ע"כ. וע"י בזה בשמעתא עמיקתא גליון קי"ב].

ענייני אבן העזר

צניעות

איסור הסתכלות

המסתכל אפי' באצבע קטנה ע"מ להנות עובר בלאו דלא תתורו אחרי עיניכם וגו'. [ברכות (ב:) ומי"ב (שם ס"ק ז)]. ומי"מ ראיא בעלמא לפי תומו בלא הנאה שריא אם לא מצד המוסר. ואדם חשוב יש לו ליוהר בכל אופן. ובמקומות שדרכם להיות מכוסים אף ראיא בעלמא אסור. [מי"ב (סי' עה סס"ק ז). וע"י בבאיור הלכה (ססי' רכה) וצע"ק].

במקום שאין דרך אחרת

אם מוכרח ללכת דרך מקום שמצויות בו כאלו שאינן מתלבשות בצניעות, ובע"כ יראה ראיא בעלמא, אם אינו מכוון לראות ולהנות אין איסור. [תורה לשמה (שאלה שצד). והגר"ק זצ"ל בחוט שני (ח"ג עמ' רסד). וכי"ז אם ליכא משום הרהור, וי"כ בחוט שני (שם). וע"י בשמעתא עמיקתא גליון קי"ד].

קול אשה

אסור לשמוע קול זמר של כל העריות משום קול באשה ערוה. [שו"ע (או"ח סי' עה סעי' ג ואה"ע סי' כא סעי' א). ומי"ב (שם ס"ק יז). ודעת ח"י"א (כלל ד אות ו) המובא במי"ב (סי' עה ס"ק יז) שאין זה אלא מדרבנן. וע"י בשד"ח (כלל ק אות מג)]. ומי"מ קול אמו, בתו או נכדתו מותר לשמוע. [בעל השש"כ (אשי ישראל פ"יה הגה צד) דלא גרע משאר קרבות דמותרות אצלן. ולענין קול אשתו נדה עיין בפתי"ש (סי' קצה ס"ק י) שגשאר צנו"ע. ובערה"ש (אות כג) ובבן איש חי (שנה ב פרי' צו סעי' כה) הכריעו לאיסור. וע"י בפרדס המונים (שם מקו"י סס"ק ח), באג"מ (יו"ד ח"י"ב סי' עה) ובמשמרת הטהרה (פי"ח אות צא הגה 204) בשם הגרש"א זצ"ל].

רמקול/טייפ

אפילו קול הנשמע ע"י רמקול או טייפ אסור. [שבט הלוי (ח"ה סי' קצו וח"ג סי' קפא), חלקת יעקב (או"ח סי' לו וח"א סי' קטג), חוט שני (ח"ג עמ' רנא) ואז נדברו (ח"ו סי' סט אות ח). ודעת הגרשו"א זצ"ל (שם פ"כ אות יב ובהגה) דשמיעת קול מתוך הקלטה אין משום ערוה. אלא דאם היא שרה עכשיו, אף שהשמיעה היא עי"י מכשירים חשמליים, חשיב כפרות. וע"י באשרי האיש (פתי"ש אות ט) בשם הגרש"א זצ"ל]. ואף כשאינו מכירה. [שבט הלוי (ח"ג סי' קפא). ובאור לציון (ח"ב פי"ו אות יג) מיקל בזה].

אנוס על השמיעה

הנמצא בביתו וכדו' ושומע קול אשה ואין בידו לבקש שלא תשיר, אם אינו מכוון להנות (ואין הדבר מביא לידי הרהור) אינו מחויב להתרחק. ומי"מ בע"נ יחמיר ע"ע במקום שאפשר להפסיק ולבפרט במקום שאין טרחא. [תורה לשמה (שאלה שצד). ומה דמשמע מהמי"ב (סי' עה סס"ק יז) היפך זה היינו כי רצה להתיר אף אמירת דברים שבקדושה]. ובא"ג ברירה יכול אף לקרות קר"ש, להתפלל וללמוד. וע"ז נא' עת לעשות לד', הפרו תורתך. [ח"י"א (כלל ד אות ו) ומי"ב (ס"ק יז)].

בעבירותיה טריד באיסור הסתכלות (הוף שיש בו מצייל)

העוסק בדבר שיש בו חשש איסור הרהור, אם טרוד בעבודתו (כגון רופא לצורך רפואה) אין איסור. ומי"מ כשאפשר להימנע מכך בפרט כשיש פקפוק בהיתר זה, יש לנמנע הדבר (אלא אם כן יש חשש סכנה), ועל כן במקום רחצה וכדו', תשמש אישה בתפקיד מציילה, ואם יש מצייל תלכנה לבושות חלוק. [ע"י אג"מ (אה"ע ח"ד רסי' סב) ואז נדברו (ח"י"ב סי' מד וח"י"ג סי' סא אות ג). ומי"מ פשיטא דאם יש צורך בהצלה חובה להציל אף במקום שיש משום איסור הרהור, כמבואר בסוטה (כא:)] דאמרו היכי דמי חסיד שוטה כגון דקא טבעה איתתא בנהרא ואומר לאו אורח ארעא לאיסתכלי בה ואצולה. וע"י במנחת חרבה (סוטה שם) דכתי' דמיירי דיש אחרים להצילה דאליה אינו רק חסיד שוטה אלא שופך דמים, וכן בגינת ורדים (אה"ע סי' ה) דמי שלא מצייל משום הרהור הוי כאילו הורגה. ובשו"ת פנ"י (אה"ע ח"י"ב סי' מד) כתי' דחייב להציל אפי' עלול להיכשל באיסור הוו"ל והארכנו בשמעתא עמיקתא גליון ש"ו].

הליכה אחרי אישה

אסור ללכת אחרי אשה בדרך, ואם פגע אשה בשוק רץ ומסלקה לצדדין או לאחריו. [שו"ע (אה"ע סי' כא סעי' א). וע"י בברכות (סא). דאיתא שאם ללכת אף אחרי אשתו. וע"י באוצר פוסקים (שם ס"ק יג אות ד) בשם עינים למשפט ע"פ רש"י דהיינו משום חשדא וכמו"ש בברכות (מג:)] א"י ספר עם אשה בשוק אפילו עם אשתו שאין הכל בקיאות בקרובותיו, ורק לתי"ח. אולם הרדב"ז (סי' תשע) שאסור משום הרהור. ודעת הגרש"א זצ"ל (משכ"ן ישראל עמי' נא בהגה) שהרדב"ז קאי באשתו נדה, אבל בטהורה אין הדבר אלא גנא"ן.

האיסור בזמננו

איסור זה קיים גם היום אע"פ שיש הרבה נשים ברחובות. [הגרש"א זצ"ל (אשרי האיש פט"ז אות יט). וכן נקט המנשה הלכות (ח"ה סי' רכז). ודעת הגרש"א זצ"ל דהיכן דא"א עדיף שילך אחרי אשתו ולא אחרי אשה אחרת, וכן מבואר במהרש"א (תענית כג: ד"ה מ"ט) ובעיון יעקב (יחודשין תענית כג: ד"ה משום)]. ואע"פ שאם יעקוף אשה אחת יפגע באחרת, מ"מ יש להקפיד בזה. [הגר"ק זצ"ל (ח"ג עיניים שונים עמי רסח) משום שהיצר תקיף טפי אם הולך אחרי אותה אשה זמן ממושך, ע"כ.] וכי"כ במשנה הלכות (שם סי' רכו ד"ה והנה) דאין היתר בזה אף בזמנינו. ומי"מ במקום מצוה או שצריך לעשות כן מצד הנימוס יש להקל בזמננו. [מנח"ש (ח"א סי' צא אות כג) ע"פ הלקט יושר (יו"ד עמ' 37 אות שעה), עי"יש טעמו. וכבר מבואר במהרש"א (תענית כג: ד"ה מ"ט) דהיכן דאיכא משום דרך ארץ לא חיי' לאיסור להליכה אחרי אשתו, ושם איירי אף בזמן השי"ס. וע"י עוד בזה בצ"א (ח"ט סי' ג אות ג). וע"י עוד בשמעתא עמיקתא גליון ק"ה].

ישיבה או עמידה אחרי אשה

מעיקר הדין אין איסור בישיבה אחרי אישה. [כן יוצא לפי טעמו של הרדב"ז הנ"ל. ואף החולקים י"ל שיודו לזה, שכן משמע מהשי"ס ברכות (שם). וכן דעת הגרש"א זצ"ל (הערות קידושין פא. ד"ה דל, ואשרי האיש פט"ז אות יט), וכי"כ האג"מ (אע"ה ח"ב סי' ד"ה וכן ליכא) והשלמת חיים (אה"ע סי' יב). ויש מחמירים בזה. [בחוט שני (ח"ג עמ' רסט) כתי' בשם החזו"א דאסור לשבת אחרי אישה וחמיר מלשבת בספסל לידה. ובשבט הלוי (ח"ד סי' קל ד"ה אינן) כתב שלשבת בצידה אסור. וע"י עוד בזה נדברו (ח"י סי' סא אות ו)].

עוד מדינים אלו

ע"י בכל זה בשמעתא עמיקתא גליון ש"ה.

שכיבה אפרקדן

אסור לאדם לישן על עפרו ופניו למעלה [שו"ע (אה"ע סי' כג סעי' ג)], והדין כן אף אם פניו למטה. [נ"י שו"ע (שם ואו"ח רס"י טג) ובאיור הגר"א (אה"ע שם). וכן פסק המ"ב (סי' רלט ס"ק ג)]. ואם נוטה קצת לצד אין איסור. [שו"ע (אה"ע שם)].

אינו ישן

איסור זה הוא דוקא בישן. [כן מבואר ברש"י (נדה יד. ד"ה אפרקד). וכן משמע מהמאירי (ברכות ג. ד"ה פרקד). וכן משמע מהשו"ע (שם)]. ויש מי שמחמיר בזה. [חזו"א (שיח השדה ח"ג ברכות ג.): דחיי שמא ישן. וכן דעת המשנה הלכות (חט"ו סי' צו), עיי"ש טעמו]. והעיקר כדעה הראשונה. [שלמת חיים (או"ח סי' רכא). וכן מצדד הגרש"א זצ"ל (שא יוסף ח"ב יו"ד ססי' לב)].

לעורר הישן אפרקדן

יש מי שאומר שיש לעורר את מי ישנן אפרקדן שלא יבוא לידי עברה. [שלמת חיים (או"ח סי' רכב). וי"א שאין צריך לעוררו. וכן עיקר. [משנה הלכות (ח"י"ב סי' שס ד"ה וצמצם), עיי"ש טעמו].

קטנים

ראוי לחנך הקטנים מעל גיל תשע שלא ישנו אפרקדן, ומ"מ מהדין אין חיוב בדבר. [משנה הלכות (ח"ו סי' רלא). ועי' בשלמת חיים (או"ח סי' רכד) שאפי' פחות מגיל ט' אין ראוי להרגילו לישון אפרקדן].

איסור יחוד

נסיעה במכונית בלילה

הנוסע עם אישה כגון במונית וכדו' מחוץ לעיר, צריך שיהיה ג' אנשים על מנת למנוע איסור יחוד, ולכתחילה בעיני שיהיו כולם כשרים, ובדיעבד מספיק כשב' מהם כשרים. [רמ"א (אה"ע סי' כא סעי' ה)]. ובשעת הדחק אם לא באים לשמור על האשה מספיק בבי' אנשים. [גא"מ (ח"ב סי' סה אות ג). וכן נראה דעת הנדחי ישראל (פכ"ד אות ה). ועי' בדבר הלכה (סי' ט אות יג)]. וכל זה בכבישים שלא עוברות מכוניות באופן תמידי וכדו', והיינו בערך כל עשר דקות, אבל בלאו הכי אין משום איסור יחוד. [ג"ש יעקב (אה"ע סי' יד ד"ה השתעשע) והגרש"א זצ"ל. ועי' עוד בדבר הלכה (שם אות טו בהגה ד"ה והא) ובשמעתא עמיקתא גליון קצ"א]. ועי' עוד בשמעתא עמיקתא גליון ש"ה.

ענייני חושן משפט

שמירת הגוף והנפש

מקומות שאסור לטייל בהם משום סכנה

כל דבר שהעולם נוהגים לעשות כן ולא לחוש משום סכנה, מותר לאדם לעשות כן דשומר פתאים ה', ומה שקצרה יד האדם לדעת לזהור סכנה ממנו הקב"ה שומר עליו. אולם דבר שהעולם חוששין לו משום סכנה הרי הוא בדרך סכנה. [נ"י בשש"כ (פ"ב הגה ב) בשם הגרשז"א זצ"ל]. ועי"כ טיול שדרך העולם לחוש בו משום סכנה אסור. [נ"י בזה בשמעתא עמיקתא גליון ק"י].

נסיעה למקום סכנה להתפלל בקברי צדיקים

אסור ללכת למקום סכנה אפילו כשמטרתו להתפלל על קברי צדיקים וכדומה. [נדאסור להסתכן אך לצורך מצוה כמבואר במ"א (סי' קד ס"ק א) ועוד פוסקים. עי' בזה בשמעתא עמיקתא גליון פ"ח].

משחק פיינטבול וכדו'

כל המכה אדם כשר מ ישראל בין קטן בין גדול בין איש בין אשה דרך נציון (או בזיון) הרי זה עובר בלא תעשה, שנא' לא יוסף להכותו. [רמב"ם (חוי"מ פ"ה ה"א) ושו"ע (חוי"מ סי' תכז)]. ואפילו אם חברו נותן לו רשות להכותו אסור. [גר"י (נזיק ב"ק אות ד), גא"מ (חוי"מ ח"ג סי' עח). וחזו"א (חוי"מ סי' יט רס"ק ה)]. ומ"מ אם נתן לחברו רשות לחבל בו חבלה קטנה, שהיא בלא צער ובלא בושט דרך שחוק בעלמא אין איסור. [גא"מ (שם)]. ועי"כ מותר להשתתף במשחק פיינטבול ודומיו אפי"פ שאם פוגע בחברו מכאב, והכל לפי הענין. [נ"י בשמעתא עמיקתא גליון רכ"ד].

השבת אבירה

מצא אבירה שיש בה סימן

חפץ שיש בו סימן בגופו או במקומו, שהיה המוצא מטפל בו אם היה שלו, חייב להשיבו לבעליו. [שו"ע (חוי"מ סי' רנט סעי' ג). ועי' בשו"ע סי' רס"ז (סעי' ו) עי"פ איזה סימנים מחזירים. ועיי"ש סי' רס"ה (סעי' א) דאינו חייב להפסיק ממנו לקיים מצוה זו, וכתב גר"י (אבידה אות לב) דאף במניעת רווח הדין כן].

אבידה שאינה יקר ערך (מוציא, כגון בגדי תינוק וכדו')

בדים שאין ערכם חשוב, ואין בעליהם מחשיבים אותם כשווה פירוטה לטרוח אחריהם, אין חייב להכריז עליהם. ועל כן עט פשוט שאין בו סימן וכדומה, אין צריך להכריז עליו כיון שאנשים מחשיבים אותו כפחות משוה פירוטה. [הגרש"א זצ"ל (השא"כ פ"ב בהגה וקונטרס השבת אבידה ע"י לא)]. וכמו כן באופן שהחפץ אינו יקר ערך, יותר טוב להשאירו במקום שמצאו דיתכן שהבעלים יבואו לחפשו, מאשר לטוול ולהכריז ולא יוחזר לבעלים. והכל לפי הענין. [הגרש"א זצ"ל (השא"כ פ"ב בהגה). ועי' בזה בשמעתא עמיקתא גליון קכ"ב].

אבירה שאין בה סימן

המוצא מציאה במקום שאינו משתמר כלל (כגון ברחוב) באופן שאין בה סימן י"א שפטור מלהביאה, ואף אם הגביהה אינו חייב להחזירה. [ב"י (חוי"מ ססי' רס), שו"ע (סי' רס סעי' ט) ושי"ח (שם) אבל י"ד דאם הגביהה חייב להחזירה (אם הוא דבר שאין דרכם של אנשים לדעת מיד שנאבד להם), דחיי' שיבואו עדים שיוכלו להעיד שזה החפץ אנבד מבעליו. וכיון שאין בה סימן יעמוד ברשותו עד שיבא אליה. [הרמ"א (שם)]. ויש להחמיר בזה. ומ"מ יכול לכתוב בפנקס ערך האבידה, ושוב רשאי להשתמש בה. [עי' בגא"מ (חוי"מ ח"ב ססי' מה, ואו"ח ח"ה סי' ט). אלא דכ"ז אם הוא דבר דמסתבר שאין הבעלים מקפידים דוקא על חפץ זה, עיי"ש בסמ"ע (ס"ק ל)].

אבידת עכו"ם

אבידת עכו"ם מותרת, שנאמר "לכל אבדת אחיך", לאחיך אתה מחזיר ואי אתה מחזיר לכנעני. אלא דבמקום שיש חילול השם אפילו אבידתו אסורה. [שו"ע (סי' רסו סעי' א)]. ובמקום שיש חילול ה', פירושו שמצאו במקום שרוב ישראל, והגוי לא יסבור שנפלה ממנו, אלא ישראלים המצויים שם גנבוה ממנו חייב להחזיר. [ב"י (שם) והביאו הסמ"ע (ס"ק א)].

אבידת מומר

מחללי שבת בפרהסיא המצויין במונניו, לענין מצוות השבת אבידה דינם כתינוקות שנישבו (ולא כמומרים), וחייבין להחזיר להם אבידתם. [בעל הא"מ (תשובה בסוף הספר השא"כ ע"י קשה אות כב), הגרש"א זצ"ל והגר"מ זצ"ל (שם פ"ב סעי' ח). ועי' בזה בשו"ע (חוי"מ סי' רנט סעי' א)].

במקום שרובם עכו"ם

עיר שרוב עכו"ם מצויים שם, או אפי' רובה ישראל ומצאה במקום שרוב העוברים שם עכו"ם, פטור מלהשיב (אפי' נתן בה ישראל סימן אינו חייב להחזיר, אם היא מדברים שיש לתלות שידע מיד בגפילתם ועל כן התייאש ממנה. ומ"מ טוב וישר לעשות לפנים משורת הדין להחזירה לישראל שנתן בה סימן). [שו"ע (סעי' ה). ועיי"ש אם הוא עני ובעל האבידה עשיר, אי"צ לעשות לפמח"ד. ועי' בסמ"ע (סי' רנט ס"ק ו) (וט' שכל שרובן תלנין שפגל מגוי, ואף במקום שאין תלה שהבעלים התייאשו הרי הוא של. וכן פסקו הדברי משפט (שם) והמהר"ש (ח"ג סי' קנט) דלא כט"ו (שם)].

במקום שרובם חשודים על מצות השבת אבידה

אם מצא ברחובות שרוב העוברים ושבים הינם אפ"ן שות"מ, ועל כן אין מדקדקים לקיים מצוה זו, יש להחשיב אותו מקום כמוצא אבידה במקום דרובם עכו"ם דפטור מלהשיב כנ"ל, כי ודאי הבעלים מתייאשים. [הגר"מ זצ"ל והגר"ח"ק שליט"א (השבת אבידה כהלכות פ"ב הגה י)].

פריקה וטעינה

לעזור לחברו להשיא משא

חובה מה"ת לעזור לחברו לפרוק משא שעל גופו וכמו כן להצילו מצער הבא עליו. ועל כן הרואה חברו הטעון משא כבד, חייב לעזורו. [רמב"ם (עשה רג ול"ת ע"ז), שו"ת הרשב"א (סי' רנב, רנו (רנה) וחידק (מצוה תקמ - תקמא)]. וי"א שחויב זה הוא מדרבנן. [נ"י בתוס' רבינו פרץ (ב"ק נ: ד) דס"ל שאין מה"ת חיוב פריקה באדם אלא מדרבנן. וכן דעת השו"א בשו"ת הרשב"א (שם)]. והעיקר כדעה הראשונה. [כ"י כן דעת רוב הראשונים. וכן הוא בט"ז (חוי"מ סי' רעב על סעי' ה). וכן פסק הברכ"י (יו"ד סי' שעב אות ב). ושו"מ שכן פסקו המשנה הלכות (ח"י"ב סי' תלא) והבצל החכמה (ח"יד סי' קכה)].

לעזור למי שנעמד בכביש (מהמת פנצ'ר וכדו')

אם רואה חברו שנעמד בכביש מחמת שהתקלקלה מכוניתו או התפנצ'ר אחד מהגלגלים, אם אין בין חברו לתקנה או שהדבר כרוך בטרחא גדולה מאוד, חובה לעזורו ע"מ להצילו מצערו שלא יטבך להשהות במקום. [נ"י במרבי"ם (סוף הל' רוצח) בב"י (סי' רעב), בסמ"ע (ס"ק יז), בט"ז (שם) ובערו"ש (או"ת ח יג)]. וכן נקט בפאת שדך (ח"א סי' קסד). ועי' בשו"ע (שם סעי' ז) ובפרי יצחק (ח"ב סי' נט) שבמקום שהגלגלים יכולים לבדם לית לן בה. ואם יש טרחא מרובה י"ל דדמי לחולה וזקן שמבואר שם שחייבים לעזרם. והכל לפי הענין].

עצירה לאנשים (טרמפ)

כמו כן אם מוצא חברו בכביש ואין בידו להגיע למחוז חפצו כגון בשעות מאוחרות שאין כלי תחבורה מצויים וכדו', יש לעזורו אם הדבר בידו (ואין חשש סכנה בדבר) ולקחתו למקום ישוב. [כמבואר במקורות לעיל. וכשבידו לנסוע בכלי תחבורה וכדו' אפי"פ שאין חיוב משום צעבי"ח דכ"י יש משום מצות גמ"ח. ונראה שאם מקום חפצו רחוק ממקום שהוא נוסע עד שהדבר גורם לצער ודאי אינו מחויב דמאי אולמי' דצערו ידידה מצערו דחברו. ועי' בכל זה באורך בשמעתא עמיקתא גליון שני"ה]. ואם הדבר גורם הפסד ממוני או להחזיר רוחו, ע"י תלך.

להמתין לחברו שהתעכב בדרך

אנשים ההולכים יחד בדרך כל א' עם רכבו וכדו', כיון שנתחברו לילך ביחד ואינע תקלה לאחד מהם ואינו יכול לילך כ"כ במהירות, אין חבריו רשאין ליפרד ולהניח זה עם רכבו לבד בדרך, אם לא באופן שאינו יכול להמשיך כלל שאזי אי"צ להתעכב בשבילו יותר מדאי. [שו"ע (שם סי' יב) וסמ"ע (ס"ק כ)]. וכשמתעכבים בשבילו צריכים לסייעו לתקן התקלה כמבואר לעיל. [ערוה"ש (אות יג)]. ואם הדבר גורם הפסד ממוני או מניעת רווח, ע"י בסמוך.

קבלת שכר

אפי"פ שחייב לעזור לחברו ע"מ להצילו מצער השהיה, מ"מ רשאי לדרוש שכר. [נ"י בב"מ (כב:)]. שצער ישראל שלא הצטרך לשהות שם, בכלל טעינה (ושם מדובר אף כשעזר לו לפרוק משא מבהמה), וטעינה חרי היא אף בשכר כמבואר בשו"ע (שם סעי' א). אלא שבראשנים הנ"ל משמע שהיכן שפורק עמו עכו"י"פ המשא שעליו בכלל פריקה, וקציעין. ואם הלה לא מוכן לשלם פטור. [גר"י (נעבי"ח אות א)]. ובמניעת צער הגוף ממש י"ל שחייב להצילו אף בחינם אפי' אין חשש פקו"ו). [כן משמע מהשו"ע (יו"ד סי' שלו סעי' ג). וכן מוכח מהמהרצ"ח (ב"ק פא: ג). ועי' בלשון הרמב"ם (פח"מ נדרים פ"ד, ואכמ"ל)].

הוצאת ממון

אם עזרתו כרוכה בהוצאת ממון, הפסד או מניעת רווח מחמת שהייתו שם וכדו', פטור מלעזור או להמתין בשבילו כי אינו מחויב להציל את ע"י טורח גופו, אבל לא ע"י הוצאת ממון. [נ"י חוי"מ ריש סי' רס"ה. וכן הוא בגר"י (נעבי"ח אות ג)]. ואם הלה מוכן לשלם הפסדו חייב [נ"י חוי"מ שם], אם בטוח הוא בעיניו שישלם. [גר"י (מצאיה אות לב)].

אינו לפי כבודו

אם מכובד כגון מחמת עשרו, או ת"ח שאין דרכו לשאת משא וכדו' (אף בשלו), פטור מלעזור לחברו להשיא משאו. [שו"ע (שם סעי' גרס"י רסג) וגר"י (אות לו)]. ומ"מ אם רוצה לעשות לפנים משורת הדין עושה. וי"א שאף אם הוא ת"ח עושה. וכן עיקר לבני ספרד. [שו"ע (שם)]. וי"א שאם הוא ת"ח אסור לו להחמיר ע"ע מפני כבוד התורה, ואם רוצה לעשות לפנים מן השורה ישלם מכספו לאחרים שיעשו בשבילו. וכן עיקר לבני אשכנז. [רמ"א (שם רסג סעי' ג)].

תפיסת תור ומקום עבור חברו

תפיסת תור וכדו' עבור חברו

אסור לתפוס תור (ע"י קבלת מספר וכדו'), מנה שבחדר אוכל (כגון בישיבה וכדו') וכיוצא בזה עבור חברו, כי זה בכלל תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים. [שו"ע (חוי"מ סי' קה)]. ואף אם תפס לא זכה בו חברו, אלא שבדיעבד אם מסר לו, זכה. [קול אליהו (חוי"מ ח"א סי' ט) הביאו בדברי גאונים (ככל קיב סי' י)].

תפיסה במקום מניעת רווח

במקום שבתפיסה אין אלא משום מניעת רווח בלבד, כגון בתפיסת תור, או במקום שיש מנה מיותרת בחדר אוכל וזוכה בה עבור חברו יש מקילין. [רמב"ן (ב"מ י. ד"ה ואם) הובא בערוה"ש (סי' רסט אות א), ועיי"ש שהביא תוס'ו חולקים. ועי' הרע"א (מד' ק' סי' קלג) הביאו הפת"ש (סי' קה ס"ק ג)]. ועל כן בדיעבד אם תפס אין בידונו להוציא ממנו. [דהרי מדי מח' לא יצאנו כנ"ל].

מינה את חברו שליח

יש מי שאומר שאם מינה את חברו שליח מותר לתפוס ומועילה תפיסתו, ולהלכה אף באופן זה אסור והתפיסה לא מועילה. [שו"ע (סי' קה סעי' א) כתוס' דלא כרש"י דס"ל דמהני שליחות. ודעת המהר"א ששון (תורת אמת סי' סז) דמ"מ יוכל המוחזק לומר קים לו כרש"י דבעשהו שליח מהני. והביאו השי"ך (ס"ק א)]. וי"א שמ"מ אם שילם עבור השליחות מותר, [שי"ך (שם) ושער משפט (סי' קפב ס"ק א), אולם התומים (ס"ק א ואורים ס"ק ג) והתניבות (שם ס"ק ב) נקטו דאין חילוק ולעולם לא זכה]. ומ"מ אם כבר תפס עבור חברו אפילו עדיין לא מסר אין בידונו להוציא ממנו. [שממח' לא יצאנו כנ"ל].

אם גם לתופס יש זכות לקחת לעצמו יכול לתפוס עבור חברו ויקח קודם עבורו ואחר כך לעצמו. [שו"ע (סעי' ג). ועי' בסמ"ע (ס"ק ג), בנתיבות (ביאורים ס"ק א וחי' ס"ק ד) ובערוה"ש (אות ג) שכת' שמ"מ אם היה השליח עכו"ם לא זכה בעד משלחו אפי' אם הלה חייב גם לו דאין לו שליחות, עי"כ].

תפיסת מקום חניה או בתחבורה ציבורית

אסור לתפוס מקום לחברו בתחבורה ציבורית כי הדבר חב לאחרים, ונראה שלא מועיל תפיסת מקום עבור חברו אף כשתופס יש זכות לעצמו, כי זכות השיבה הוא דוקא כשיושב בפועל. וכן הדין לענין תפיסת חניה וכדו'. [נ"י בכל זה בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון שס"ו].

פקיד

אם פקיד הממונה על הדבר נתן תור וכדו' גם עבור חברו בידעיה שהוא עדיין לא הגיע אין איסור (אם יש לו סמכות לכך). [נ"י בשו"ע (סעי' ג) ובקצות (ס"ק ג). ועי' בשמעתא עמיקתא גליון שס"ו].

להאזנה לשיעורי בעמח"ס שמעתא עמיקתא שליט"א במספר ישיר 073-295-1244

להצטרפות לרשימת התפוצה ללא עלות ניתן לשלוח בקשה לדוא"ל: amikta@amikta.co.il

© שמעתא עמיקתא – להצלחת התורם ומשפחתו – לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503